

Възнесение Христово (Спасовден)

25 май

Празнуват: Спас (-ка), Сотир

Възнесение Христово се отбелязва от църквата още от IV-V век и принадлежи към подвижните църковни празници. Празнува се 40 дни след Великден, винаги в четвъртък. Според Новия завет след възкресението си Исус Христос останал на земята като богочовек в продължение на 40 дни, за да проповядва учението си и да беседва с апостолите. На четиридесетия ден от Възкресението им се явил за последен път. Апостолите по обикновеному били на молитва, в очакване Божието обещание да се изпълни. Както били събрани, Христос се явил сред тях, беседвал и ги извел от града на Елеонската планина (на около два километра от Йерусалим, до Витания, където бе възкресил Лазар). Каго се изкачили на планината, Христос вдигнал ръце да ги благослови. Още докато ги благославял, се отделил от земята и, подет от облак, се издигнал към небето при Своя небесен Отец. Не изчезнал веднага от погледа им, а се издигал постепенно, докато станал невидим за погледа им в пространствената отдалеченост нагоре във висините. Апостолите се поклонили на Възносящия се Господ и не могли да откъснат поглед от чудната гледка. Затова българският народ е дал на този празник название с дълбок религиозен и богословски смисъл – Спасовден, Денят на Спасителя.

В народните представи обаче празникът се преплита с образа на предхристиянското божество Спас, който спасил земята и хората от огнените светкавици и гръмотевици на бог Перун с житен клас в ръка. Затова в песента се пее:

*Свети Спасе, зелен класе!
свети Спас коня кове,
коня кове за полето,
да си иде у полето,
да си види берекето,
арен ли е, добър ли е...*

Вярва се, че ако вали на този ден, годината ще е богата и реколтата – обилна; спасовският дъжд е скъп, също като гергьовския – капката струва колкото жълтица. В срядата преди Спасовден за нашите земи се стягат русалките, прекрачват невидимата граница на отвъдния свят и идват на земята ни, за да посеят роса над нивите. Народът ни вярва, че в тези дни нивите сияят и празнуват бракосъчетанието си и магията на оплождането. Те са отворени за дивното русалско плодородие и гълтат семето, посято от тях. Народното вярване приписва на този момент и друга спасителна сила. В нощта срещу Спасовден могат да получат чудодейно изцеление страдащите от неизвестната и nelечима „самодивска“ или „русалска“ болест. Лек за нея е красивото цвете „росен“. То цъфти много кратко време с красиви и благоуханни червени цветове по скришни горски полянки, а русалките го берат, за да накичат дългите си коси. Това ги развеселява, те стават по-милостиви към хората и ги лекуват. Затова търсеците

изцеление, отиват вечерта преди Спасовден да пренощуват на поляна с нацъфтял росен. Срещу празника болни от различни болести хора и бездетни жени отиват в гори и по ливади, където расте лековитата билка (спомнете си Елин-Пелиновия разказ „Спасова могила“, нали?).

Хората носят със себе си нова зелена стомна, нов пешкир, бъклица с вино, пита хляб, печена кокошка и чорапи или пешкир – дар за русалките, който закачат на клоните. Води ги техен близък, който се уважава като „побратим“ или „посестрима“ на болния. Престояват до втори петли, а после мълчешком стават, поръсват се с водата в стомната и скришом влизат в селото. Вярва се, че така ще оздравеят. Разказват се много случаи, в които болни отнесени на ръце до такава поляна, на сутринта стават и тръгват излекувани.

Спасовден е последният, седми по ред Велики четвъртък. Според народните вярвания на Спасовден се прибират душите на всички покойници, пуснати на свобода на първия Велики четвъртък. Затова жените отиват рано на гробищата, раздават варено жито и хляб за своите мъртви и разстилат орехови листа върху гробовете им. Така смятат, че им правят сянка на „оня свят“.

На Възнесение Христово моми и момци обикалят селището и се молят за дъжд:

*Свети Спасе, тебе молим,
дай ни дъждец и росица
да се роди жито, просо,
да нахраним сиромаси,
сиромаси и сираци...*

Когато вижда изсъхналата земя и чува песните на девойките, Св. Спас обикновено милостиво помага. Шествието приключва с обща трапеза, а на мегдана се играят Спасовските хора – с песенен хороваден съпровод, без музика.

В събота след празника е една от трите големи задушници – Спасовската, наричана още Черешова задушница, Черешовото, Русалното одуше. ◆